

*Душан Јончић*

### **Архив Југославије у 2016. години**

Почетком 2016. Архив Југославије је, осим редовних активности на пословима заштите, сређивања, обраде и коришћења архивске грађе, обележио 21. јануара 66. годишњицу од оснивања представљањем својих издања објављених током 2015. године. Догађају су присуствовали бројни гости, представници дипломатског кора у Републици Србији, личности из научног, културног и јавног живота. О издањима су говорили професори на Одељењу за историју београдског Филозофског факултета Љубодраг Димић, Мира Радојевић, Милан Ристовић и вршилац дужности директора Архива Миладин Милошевић.

Миладин Милошевић је подсетио на значај објављених публикација и нагласио да је од 1981. до сада објављено неколико десетина зборника докумената а укупно преко 130 публикација историографског и архивистичког карактера. Проф. др Милан Ристовић представио је зборник докумената „Југословенско-амерички односи 1918–1945“. Проф. др Мира Радојевић говорила је о едицији „Извори за историју међународних односа 1930–1941.“, посебно о књигама 10. и 11. „Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије“. Шеф Катедре за историју Југославије академик Љубодраг Димић представио је зборник докумената „Југославија – Ирак 1955–1979“, као и књигу „Југославија – Индонезија, 1945–1967, истраживања и документи“, издање на енглеском језику.

Књиге – публикације које је Архив објавио током 2015. године део су две едиције: прве, покренуте 2005. године под називом „Извори за историју међународних односа 1930–1941.“ у оквиру које је Архив објавио серију од 11 књига „Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије 1930–1940/41“. Током 2015, из ове едиције објављени су зборници докумената: Извештаји МИП-а КЈ за 1939 – књига 10 и књига 11 – Извештаји МИП-а КЈ за 1940–41. Књиге су приредили Јелена Ђуришић и Драган Теодосић, архивисти Архива Југославије.

Из друге едиције под називом „Документа о спољној политици Југославије“, коју је Архив Југославије покренуо 2014. године и у оквиру које се објављују извори о односима Југославије са појединим државама, у 2015. објављени су зборници: „Југословенско-амерички односи 1918–1945“ који су

приредили Предраг Крејић и Митар Тодоровић; „Југославија – Ирак 1955–1979“, који су приредили Нада Пантелић и Милан Медаковић. Ова књига је објављена у сарадњи са Амбасадом Републике Ирак у Београду на српском и арапском језику. Књига „Југославија – Индонезија, 1945–1967, истраживања и документи“, чији су аутори Љубодраг Димић, Александар Раковић и Миладин Милошевић, на енглеском језику, објављена је у Цакрти маја 2015, када је и представљена за време међународног семинара *Азијско-афричка конференција и архиви Покрета несврстаних као сећање света*. Она је заједнички пројекат Архива Југославије и Националног архива Републике Индонезије. Реч је о књизи из исте едиције коју је Архив објавио на српском језику 2014. године.

Архив је, заједно са издавачком кућом Прометеј и Радио телевизијом Србије, објавио „Дневник“ Јована Јовановића Пижона, угледног српског дипломате, политичара и писца историје. Приређивачи су др Радош Љушић и Миладин Милошевић, који су и аутори предговора.

Архив Југославије објавио је и свој стручни часопис *Архив* са темама из архивистике и историографије, који редовно излази 16 година. У издавачкој делатности Архива своје место имају и каталози изложби докумената и током 2015. објављен је каталог изложбе докумената – „Југославија и Прва конференција за европску безбедност и сарадњу, Хелсинки 30. јул – 1. август 1975“.

Поводом *Светског дана архива* и обележавања 75 година од успостављања дипломатских односа са Канадом Архив Југославије приредио је изложбу архивских докумената *Београд – Отава. Дипломатски односи од успостављања до данас*. Изложба је плод сарадње са Амбасадом Канаде у Београду и Дипломатским архивом Министарства спољних послова Републике Србије.

На отварању изложбе, 22. јуна 2016. године, у присуству гостију, представника дипломатског кора у Републици Србији, представника научног и културног живота, присутнима се обратио Миладин Милошевић, в. д. директора Архива, истакавши да изложена архивска грађа указује на трајност и континуитет односа две земље, да је улога Архива као чувара драгоцене грађе овом изложбом истакнута и чињеницом да дипломатски односи две земље до сада нису били предмет научних истраживања. Изложба говори о почецима и развоју дипломатских односа, отварању дипломатских мисија – посланстава, њиховом подизању на ранг амбасада, о дипломатама који су представљали и заступали две земље у Београду и Отави, о сусретима и разговорима високих државних званичника, посебно министара иностраних послова, о међудржавним билатералним уговорима.

После поздравних речи Миладина Милошевића, присутнима се обратио Данило Пантовић, амбасадор, начелник Одељења за Северну и Јужну

Америку у Министарству спољних послова Републике Србије. У свом излагању задржао се на историјату односа Канаде и Србије, односно Југославије, илуструјући то бројним примерима.

Њ. Е. Филип Пинингтон, амбасадор Канаде, захвалио се Министарству спољних послова Републике Србије и Архиву Југославије на реализацији изложбе и њиховој посвећености, нагласивши добре односе између две земље, позитивне привредне тенденције и инвестиције, као и подршку коју Влада Канаде пружа Влади Републике Србије у остваривању напретка у процесу европских интеграција.

Иван Тасовац, министар културе и информисања у Влади Републике Србије, нагласио је да је изложба вишеструко значајна, с обзиром да се у њој срећу и прожимају и историја, и дипломатија, и политика, и социологија, и култура и многе друге области које су обликовале друштвени живот Србије и Канаде. Напоменуо је да су дипломатски односи Београда и Отаве ове године ушли у 75. годину постојања, будући да је толико прошло од доношења Указа о отварању Посланства Краљевине Југославије у Отави, и да је изложба посвећена управо том јубилеју. Једна од кључних тачака у српско-канадским односима јесте чињеница да у Канади живи и ради једна од најбројнијих српских заједница у свету, која је дала велики допринос изградњи канадског друштва и стварању једне од најјачих светских економија, истакао је министар Тасовац.

Изложба садржи 180 докумената и фотографија и прати је тројезични, српско – енглески – француски каталог који су приредили Душан Јончић и Мирослава Медаковић. Документи и фотографије приказани на изложби налазе се у фондовима и збиркама Архива Југославије, Дипломатског архива МСП и Музеја историје Југославије.

Током 2016. године изложбе архивских докумената Архива Југославије гостовале су у више градова Србије, у архивима, музејима и другим установама културе.

Изложба докумената Архива Југославије *Николај Краснов – руски неимар Србије* гостовала је током 2016. године у Међуопштинском историјском архиву у Чачку, изложбеним просторима Музеја града Новог Сада у Сремским Карловцима и Новом Саду.

Поводом Међународног дана архива, у сали Галерије Народног музеја у Врању, у среду 8. јуна 2016. године, Архив Југославије и Историјски архив „31. јануар“ из Врања приредили су изложбу архивских докумената *Прва конференција шефова држава или влада несврстаних земаља, Београд 1961*. Присутнима се најпре обратила директорка Историјског архива „31. јануар“ у Врању Сузана Петровић, да би изложбу потом отворио в. д. директора Архива Југославије Миладин Милошевић.

У оквиру манифестације „Дани Врања“, у Галерији Народног музеја у Врању отворена је изложба архивских докумената *Личности и потписи – аутографи познатих личности на документима Архива Југославије*. На изложби су представљени документи, од приватне преписке до званичних нотификација и порука које су државници у прошлости међусобно размењивали. Присутнима се најпре обратио Боривоје Манасијевић, в. д. директора Архива у Врању, а затим су о самој поставци говорили архивски саветник Душан Јончић, аутор изложбе и Лилијана Ратковић-Трифунковић, помоћник директора Архива Југославије.

У Завичајном музеју у Александровцу, 22. септембра 2016. отворена је изложба Архива Југославије *Личности и потписи – Аутографи знаменитих личности у документима Архива Југославије*. Изложбу је отворио в. д. директора Архива Југославије Миладин Милошевић.

И ове године Архив Југославије посветио је пажњу издавачкој делатности.

У оквиру едиције извора *Документа о спољној политици Југославије*, Архив је објавио Зборник докумената *Сусрети и разговори на највишем нивоу руководиоца Југославије и СССР-а, 1965–1980, том 2*. Књига представља наставак заједничког пројекта Архива Југославије и Руског државног архива новије историје из Москве. Зборник су приредили, са српске стране: Љубодраг Димић, Миладин Милошевић, Александар Животић и Нада Пантелић; а са руске стране: Л. А. Величанскаја, Т. А. Џаилов, М. Ј. Прозуменшчиков, А. С. Стикалин, Н. Г. Томилина. Аутор уводне студије на српском је проф. др Љубодраг Димић, а на руском др Анатолиј Аникијев. Тираж књиге је 250 примерака.

Каталог изложбе докумената *Београд – Отава. Дипломатски односи од успостављања до данас* представља заједнички пројекат Архива Југославије, Амбасаде Канаде у Београду и Дипломатског архива Министарства спољних послова Републике Србије. Аутори тројезичног каталога су Душан Јончић и Мирослава Медаковић, а уводне студије Миладин Милошевић.

Двоброј часописа Архива Југославије *Архив* за 2016. објављен је седамнаесту годину за редом. Редакција је настојала да одабиром пристиглих радова сачува досадашњи квалитет часописа.

У оквиру сарадње Архива Југославије са научним институцијама, Архив је 19. августа 2016. потписао Споразум о сарадњи са Српском академијом наука и уметности.

У оквиру међународне сарадње руководиоци Архива Југославије су имали сусрете и разговоре са представницима страних амбасада у Београду, директорима културних, образовних и других установа.

Нови амбасадор Републике Тунис Мохамед Бугамра посетио је Архив Југославије 12. јануара 2016. и 3. октобра 2016. Разговарано је о сарадњи Архива Југославије и Националног архива Републике Тунис и њеном озваничењу припремом Меморандума о сарадњи ова два архива. Поводом потписивања усаглашеног Меморандума о сарадњи у Архиву Југославије 24. октобра 2016. боравио је директор Националног архива Туниса Хеди Жалаб. Договорена је припрема заједничке изложбе о дипломатским односима две земље, од њиховог успостављања до данас. Било је речи о припреми заједничког зборника докумената о односима две земље и припреми и одржавању научног скупа о истој теми.

Са Архивом Југославије упознао се и нови амбасадор Републике Словеније Владимир Гаспарич 23. фебруара 2016.

Припремљен је нацрт текста Меморандума о сарадњи у области архивске делатности између Архива Југославије и Националне истраживачке фондације „Елефтериос Венизелос“ из Ханије на Криту у Грчкој, чије се потписивање очекује током 2017. године.

Вођени су разговори са представницима Амбасаде Исламске Републике Иран у Архиву Југославије, 13. јула 2016, о плановима за припрему заједничке изложбе докумената о дипломатским односима Београда и Техерана од успостављања до данас, као и организовању научног скупа о истој теми током 2017. године.

Боравећи у Београду поводом 61. Међународног сајма књига на којем је ове године почасни гост, висока делегација Исламске Републике Иран, на челу са др Абузаром Ебрахимијем, председником Организације за исламску културу и сарадњу, у чијем су саставу били Њ. Е. амбасадор Исламске Републике Иран у Београду Мацид Фахимпур, саветник Амбасаде Насер Есхани Фарид, један од некадашњих директора Културног центра Исламске Републике Иран у Београду, актуелни директор Културног центра др Мохсен Солејмани, културни аташе у Амбасади Ирана, посетила је Архив Југославије 22. октобра 2016. Др Абузар Ебрахими је желео да се сретне са в. д. директором Архива Југославије Миладином Милошевићем тим више што је Архив Југославије са Центром за образовање и међународна истраживања Министарства спољних послова Исламске Републике Иран, августа 2015. године, потписао Меморандум о међусобној сарадњи. Обе институције за 2017. годину већ планирају заједнички пројекат – изложбу докумената „Београд – Техеран, од успостављања дипломатских односа до данас“, као и стручни семинар на исту тему, уз учествовање стручњака из обе земље.

У склопу програма посете Републици Србији председник Панафричког парламента Роџер Нкодо Данга и Њ. Е. госпођа Малини Севоксинг, члан Панафричког парламента посетили су Архив Југославије 10. новембра 2016. Ви-

соке госте примио је в. д. директора Архива Миладин Милошевић и упознао их са организацијом и радом Архива. На крају разговора, који је протекао у срдачној атмосфери, гостима су уручена издања Архива Југославије из едиције *Документа о спољној политици Југославије*. Поклон коме су се гости највише обрадовали је избор скенираних докумената из фондова Архива који се односе на Републику Камерун. На крају боравка у Архиву Југославије гости су разгледали изложбу архивских докумената *Београд – Отава. Дипломатски односи од успостављања до данас* и оригинале докумената о односима Југославије и Камеруна.

Будући да постоји интересовање за тромесечни стаж студената Школе за националне повеље из Париза у Архиву Југославије, припремљен је нацрт текста Меморандума о сарадњи Архива Југославије и поменуте школе.

Архив Југославије је марта 2016. посетила делегација Државног историјског архива из Курска којој је у читаоници организовано истраживање докумената.

Издања Архива Југославије у последњих десет година представљена су у Институту за славистику у Москви, 15. септембра 2016. Истог дана је потписан Споразум о сарадњи Архива Југославије и Института за славистику Руске академије наука.

Сарадња са архивима Руске Федерације настављена је радом Архива Југославије и Руског државног архива новије историје из Москве на припреми другог тома заједничког зборника докумената „Сусрети и разговори на највишем нивоу руководиоца Југославије и СССР-а, 1965–1980“ који је изашао из штампе у октобру 2016.

Архив Југославије је 30. маја 2016. посетила делегација Савезне комисије за грађу Државне службе безбедности бивше ДР Немачке из Берлина, на челу са Роландом Јаном, а 27. септембра 2016. делегација Института за истраживање Источне и Југоисточне Европе из Регенсбурга, на челу са директором институције Улфом Брунбауером.

У наставку сарадње са Националним архивом Републике Индонезије, Архив Југославије је из својих фондова припремио материјал о Покрету неслврстаних за номинацију код УНЕСКО-а за Регистар „Меморија света“.

Архив Југославије је имао представнике на међународним стручним конференцијама у Тузли (септембар – октобар 2016) и Трсту (октобар 2016).

*Дигитализација заједничког архивског наслеђа СФРЈ.* У склопу припреме Пилот пројекта дигитализације заједничког архивског наслеђа СФРЈ, у Архиву Југославије боравили су представници Архива Републике Словеније, Државног архива Републике Македоније и Хрватског државног архива. За овај Пилот пројекат одабрана је архивска грађа фонда АЈ-50 Председни-



штво владе ФНРЈ, будући да су из групе фондова који чине „Државну архиву СФРЈ“ претходно све државе учеснице овај фонд издвојиле као један од 5 приоритетних за дигитализацију. Укупно 15 архивиста, укључујући и две архивисткиње из Архива Југославије, радило је на припреми, скенирању, контроли дигиталних копија и придруживању одговарајућих метаподатака дигиталним копијама архивских докумената из фонда АЈ-50 Председништво владе ФНРЈ, коришћењем слободног софтвера. Припремљено је кратко упутство за коришћење примењених софтверских алата.

\*\*\*

Одељење за сређивање и обраду архивске грађе је 2016. године завршило описивање и индексирање архивске грађе и урадило коначну историјску белешку *Посланства Краљевине Југославије у Великој Британији – Лондон*. Наставило је систематизацију грађе *Министарства иностраних послова Краљевине Југославије – Одељења за штампу*. Урадило је прелиминарну историјску белешку и наставило класификацију грађе *Министарства иностраних послова Краљевине Југославије – Административно-правног одељења*. Урадило је прелиминарне историјске белешке и наставило класификацију и систематизацију фондова *Савезни државни тужилац и Секретаријат СИВ-а за народно здравље*. Завршило је систематизацију грађе *Савезне комисије за културне везе са иностранством*. Наставило је сређивање и обраду *Збирке фотографија* и израду Водича кроз фондове Архива Југославије 1945–2006.

Током године Архив је преузео четири фонда у количини од 340 дм. Архивску грађу је користило 756 истраживача. Истраживачи су у читаоници користили: 8.536 фасцикли, 1.646 архивских јединица и 395 предмета. Радници Архива примили су и одговорили на 2.366 захтева. У библиотеци Архива инвентарисано је и сигнирано 1.826 библиотечких јединица. У програм СОBISS унето је 1.719 библиотечких јединица. Корисницима је издато 1.569 библиотечких јединица.

У периоду 2016. године у Одељењу техничке заштите радило се на редовним пословима конзервације, рестаурације, фотокопирања, скенирања и на скенирању оригиналне микрофилмоване грађе. У Лабораторији за конзервацију и рестаурацију архивске грађе радило се на пословима превентивне и куративне конзервације фондова и збирки: АЈ-80 Јован Јовановић Пижон, АЈ-468-Савезни завод за патенте, АЈ-39-Министарство социјалне политике и народног здравља КЈ, АЈ-14-Министарство унутрашњих послова КЈ, АЈ-62-Министарство грађевина КЈ, АЈ-190-Ђердапска речна управа Текија Кладово. За потребе библиотеке урађени су послови превентивне и куративне конзервације појединих публикација и стране штампе.

Конзервирано је 3.500 докумената и рестаурирано 2.470 докумената.

Током 2016. године, запослени на пословима примене информационих технологија у Архиву Југославије бавили су се дигитализацијом архивске грађе, тестирањем нове веб апликације Читаоница, ажурирањем података на сајту Архива, редовним пословима на обезбеђивању стабилног рада локалне рачунарске мреже и превазилажењу софтверских проблема који су се јављали на радним станицама и периферној опреми, инсталирањем потребних софтверских пакета, преузимањем докумената у електронској форми и њиховим копирањем на наменски сервер (како електронских докумената насталих у раду Архива, тако и оних насталих скенирањем оригиналних архивских докумената).

У оквиру спровођења пројекта дигитализације обухваћена су два процеса:

*Припрема дигиталних копија за преглед у читаоници:* Збирка АЈ-859 – прегледана су докумената, креирани пдф документи, додатно су обрађена и скенирана документа; за фонд АЈ-62 и ОГК (геолошке карте) – извршена је финална контрола и додатна обрада дигиталних копија.

Настављено је са додавањем нових садржаја на сајту Архива. Поред уобичајених информација о изложбама и публикацијама припремљеним у Архиву, као и прегледа актуелних догађања, током 2016. године на сајт Архива додате су актуелне вести, пдф документа, нове хтмл стране; обрађене слике; извршена допуна постојећих страна.

Рађене су инсталације и деинсталације софтверских пакета, као и неопходног хардвера. Вршене су измене постојећих база података и апликација. Израдом специфичних упита и процедура вршено је додавање и ажурирање података у MySQL базу података на серверу, која складишти податке везане за инвентаре архивске грађе.

Решавани су проблему у раду софтвера и хардвера на рачунарима запослених у Архиву и координирана је поправка целокупне информатичке опреме. Преузимани су подаци за backup из Архива и бивших регистратура. Пружана је помоћ запосленима, продужаване су лиценце антивирусних програма, учествовало се у јавним набавкама, израђивале су се пописне листе информатичке опреме, на захтев запослених прослеђивани су поједини садржаји из архивског backup-а.